

Linnaeus en zijn relatie met Nederland

Iedere plant heeft een naam: een geslachtsnaam, een soort aanduiding en soms een subspecies of variëteit. Klinkt logisch. Waar komt een naam vandaan? Wie beschrijft planten of hebben dat gedaan? Hoe vindt de registratie of beschrijving plaats? Zijn er spelregels om een geslacht of soort te beschrijven? Kan ik een geslacht of soort naar iemand vernoemen? Vanaf begin dit jaar staan in De Wereldbol plantennamen en hun naamgevers centraal.

Linnaeus introduceerde de binominale naamgeving, zoals bij *Ornithogalum umbellatum*

Tekst en foto's: Peter Knippels

Het verhaal van Carl Linnaeus (1707-1778) is bekend. Hij komt in 1735 naar Nederland om te promoveren aan de Universiteit van Harderwijk, dit omdat dit niet mogelijk is in Zweden. Na zijn promotie gaat hij naar Leiden en publiceert hij in datzelfde jaar zijn beroemde 'Systema Naturae'. In dit boek ordent Linnaeus de flora volgens de indeling zoals we die nu kennen: orde, familie, geslacht, soort, ondersoort, etc. Nieuw is de basis voor de indeling van de planten die Linnaeus volgt: de kenmerken van de bloemen, met onder andere het aantal kelk- en kroonbladen, de stand van het vruchtbeginsel, van de meeldraden en van de stijl. De Universiteit van Harderwijk bestaat van 1648 tot 1811. Vanuit binnen- en buitenland komen afgestudeerden naar Harderwijk om te promoveren. Waarom? Je kunt goedkoop en op eenvoudige wijze promoveren. Dat doet Linnaeus ook. Als hij aankomt in Harderwijk, heeft hij zijn in Zweden al geschreven proefschrift bij zich. Hij levert het in, moet het enkele dagen later mondeling verdedigen en klaar: gepromoveerd binnen zes dagen. Na zijn promotie gaat Linnaeus naar Leiden, naar de dan al beroemde Hortus Botanicus. In deze periode ontmoet hij Johannes Burman (1706-1779) en Herman Boerhaave (1668-1738). Burman studeert medicijnen bij Herman Boerhaave in Leiden. Hij woont in Amsterdam, is hoogleraar plantkunde en is betrokken bij de Hortus Botanicus in Amsterdam. Burman vraagt Linnaeus mee te werken aan verschillende wetenschappelijke publicaties, wat Linnaeus ook doet. Boerhaave promoveert net als Linnaeus aan de Universiteit van Harderwijk en hij bekleedt verschillende hoogleraarstoelen in Lei-

den. Hij is enige tijd rector van de Universiteit van Leiden en directeur van de Hortus Botanicus in Leiden. Hij is het meest bekend vanwege zijn verdiensten op medisch terrein.

In de Hortus Botanicus in Leiden staat een borstbeeld van Linnaeus

GEMEENSCHAPPELIJKE VRIEND

Burman en Boerhaave hebben een gemeenschappelijke vriend: de Amsterdammer George Clifford III (1685-1760). Clifford is VOC bestuurder, bankier en handelaar en in zijn vrije tijd amateurbotanicus. De bankiersfamilie Clifford komt in 1640 vanuit Engeland naar Nederland en vestigt zich in Amsterdam. George Clifford III studeert rechten aan de Universiteit van Leiden. In 1751 treedt hij toe tot het bestuur van de Hortus Botanicus in Amsterdam. Na zijn dood in 1760 gaat het landgoed Hartekamp over naar zijn zoon Pieter. Na het overlijden van Pieter

in 1788 wordt het landgoed verkocht. Op zijn landgoed Hartekamp, in het huidige Heemstede, verzamelt George Clifford III in zijn kassen en in de buitentuin planten. Boerhaave is de arts van Clifford en is op zoek naar een privé-arts voor hem. Boerhaave stelt hiertoe Linnaeus voor aan Clifford. Linnaeus stemt hiermee in en wordt in september 1735 aangesteld als privé-arts van Clifford. Daarnaast is Linnaeus de bibliothecaris van Clifford. Linnaeus blijft twee jaar in Heemstede. In deze periode schrijft hij het boek 'Hortus Cliffortianus'; een beschrijving van het herbarium en de levende planten uit de collectie van George Clifford. Eén van de geslachten die Linnaeus beschrijft op basis van planten uit de collectie is *Crinum*. De tekeningen in de 'Hortus Cliffortianus' zijn gemaakt door de Duitser Georg Dionys Ehret (1708-1770). Ehret verblijft één maand in Heemstede en maakt dan bijna alle tekeningen voor het boek. In het herbarium van Clifford komt ook het handschrift voor van Adriaan van Royen (1704-1779). Linnaeus verblijft tijdens zijn verblijf in Nederland enige tijd bij Van Royen. Deze student van Boerhaave is dan hoogleraar plantkunde en directeur van de Hortus Botanicus in Leiden. Waarom al die aandacht voor 'Hortus Cliffortianus'? De 'Hortus Cliffortianus' is in zijn geheel opgenomen in 'Species Plantarum' dat in 1753 verschijnt. In 'Species Plantarum' beschrijft Linnaeus het consequente gebruik van de binominale nomenclatuur en hij legt hiermee de grondslag voor de nomenclatuur zoals we die heden ten dage gebruiken. Meer weten over het herbarium van George Clifford, ga dan naar <http://www.george-clifford.nl>. We zullen later de initiator achter de website ontmoeten.